Olli Ropponen ETLA 26.02.2025

Asia: Listaamattomien yhtiöiden omistajayrittäjien verotuksen kokonaisuus (O 2/2025 vp)

1. Taustaksi

Suomessa on käytössä eriytetty tuloverojärjestelmä

Ruotsi, Norja ja Suomi siirtyivät jokainen 1990-luvun alussa eriytettyyn tuloverojärjestelmään (Dual Income Tax (DIT) System; Selin 2024). Järjestelmä verottaa pääomatuloja ja ansiotuloja kumpaakin erikseen. Siinä missä ansiotuloveroja verotetaan progressiivisella veroasteikolla, pääomatuloja verotetaan lähtökohtaisesti yhdellä (proportionaalisella) veroasteella. Pääomatulon veroaste asettuu matalimpien ansiotuloveroasteiden ja korkeimpien ansiotuloveroasteiden välille.

Eriytetty tuloverojärjestelmä mahdollistaa joustavamman ansiotulon ja pääomatulon verottamisen kuin järjestelmä, jossa tuloja ei erotella sen lähteen mukaan (Global Income Tax (GIT) System). Eriytetyn tuloverojärjestelmän yhtenä keskeisenä etuna on se, että tämän avulla voidaan houkutella ulkomaista pääomaa ilman, että samalla tulisi madaltaa ansiotuloverotusta.[1] Ilman tulojen eriyttämistä ulkomaisen pääoman houkuttelemisesta seuraisi välttämättä myös merkittävästi kevyempi ansiotuloverotus ja sitä kautta kestämättömän suuret verotulomenetykset.

Eriytetty tuloverojärjestelmä on myös linjassa optimiveroteorian kanssa, jonka mukaan herkemmin liikkuvaa veropohjaa (pääoma) tulee verottaa kevyemmin kuin vähemmän herkästi liikkuvaa veropohjaa (työvoima).[2] Erityisen vahvat perustelut eriytetylle tuloverojärjestelmälle on korkean verotuksen maissa, kuten Pohjoismaissa. Hyvien ominaisuuksiensa vuoksi järjestelmä on herättänyt kiinnostusta ja sitä on myös ehdotettu useille muille maille, kuten Yhdysvalloille ja Saksalle.[3]

Listaamattomien yhtiöiden verotus eriytetyn tuloverojärjestelmän haasteena

Yrittäjätoiminnalle on luonteenomaista sitoa sekä yrittäjän omaa työpanosta että hänen pääomaansa yritykseen, jonka kautta toimintaa harjoitetaan. Tämä poikkeaa palkansaajan toiminnasta, jossa työntekijä tuo yritykselle vain työpanosta (ei pääomaa). Se poikkeaa myös sijoittajan toiminnasta, jossa sijoittaja tuo yritykselle vain pääomaa (ei työpanosta). Yrittäjätoimintaa harjoitetaan usein listaamattoman osakeyhtiön kautta.

Verotusta varten yrittäjän (yhtiön) toiminnan tuotot tulee onnistua jakamaan kahteen osaan: pääomalle katsottavaksi korvaukseksi ja työpanokselle katsottavaksi korvaukseksi. Näitä osia verotetaan erikseen pääomatulona ja ansiotulona.

Tulon jakamista ansiotulo- ja pääomatulo-osuuksiin ei ole mielekästä jättää yrittäjän päätäntävaltaan. Tämä johtuu siitä, että esimerkiksi listaamattoman yhtiön omistajalla on kannustin muuntaa tuloja pääomatuloksi (korkeilla tulotasoilla) tai ansiotuloksi (matalilla tulotasoilla). Lisäksi on toki aidosti vaikea tunnistaa se, kuinka suuri tosiasiallinen rooli työllä ja pääomalla on yrityksen tulonmuodostuksessa. Eri tuotantopanosten roolien suuruus tulonmuodostuksessa voi myös poiketa yritysten välillä suurestikin.

Split-järjestelmä ratkaisuna tulonmuunnon haasteeseen

Tulonmuuntoon liittyvä ongelma on ratkaistu Pohjoismaissa jakamalla listaamattomasta yhtiöstä saatavat tulot mekaanisesti kahteen osaan (niin kutsuttu split-järjestelmä). Toisen osan katsotaan olevan pääomatuloa ja toisen osan ansiotuloa. Split-järjestelmällä rajoitetaan tulon ja työlle maksetun korvauksen muuntamista pääomatuloksi, koska vain tietty osa katsotaan pääomatuloksi.[4] Suomessa jako tehdään siten, että yrityksen nettovarallisuuden kautta määräytyvä osingon määrä[5] katsotaan pääomatuloksi ja loppu ansiotuloksi.[6] Tästä seuraa se, että mitä enemmän pääomaa on yhtiöön sijoitettuna, sitä suurempi osa tuotoista katsotaan korvaukseksi pääomalle.

2. Suomen järjestelmän kehittämistarpeista ja niiden ratkaisemisesta

Nykyjärjestelmä vääristää valintoja

Vaikka Suomen nykyinen eriytetty tuloverojärjestelmä onnistuukin jakamaan tuotot osiinsa, se kuitenkin aiheuttaa vääristymiä. Siinä missä muiden Pohjoismaiden vastaavat järjestelmät on kirjallisuudessa tunnistettu olevan hyvinkin vääristämättömiä[7], Suomen nykyjärjestelmä vääristää muun muassa investointikannusteita[8]. Ääritapauksessa vääristymä voi näyttäytyä siten, että yrityksen voi olla kannattavaa investoida jopa negatiivisen tuoton kohteisiin puhtaasti nettovarallisuuden kasvattamisesta saatavien hyötyjen vuoksi.[9] Vääristämättömässä mallissa investoinnit sen sijaan määräytyisivät verotusta edeltävän tuoton perusteella. Hyvä verojärjestelmä ei vääristäisi talouden toimijoiden valintoja, vaan nämä tekisivät samat valinnat kuin ilman verotusta. Havaittujen (split-järjestelmän sivutuotteena syntyvien) vääristymien korjaaminen on tärkeää, jotta vältetään niistä aiheutuvat hyvinvointitappiot.

Mistä ratkaisu rakentuu?

Suomessa toimivien listaamattomien yhtiöiden verotukseen liittyy keskeisellä tavalla kaksi parametria: normaalituottoaste (nykyisin 8 %) sekä osuus, joka osinkotuotosta sisällytetään myös omistajatason verotukseen (nykyisin 25 % tai 85 %). Uunituore tieteellisessä aikakauslehdessä julkaistu tutkimus (Kari ja Ropponen 2024) tarkastelee sitä, kuinka nämä järjestelmän keskeiset parametrit tulisi valita, jotta Suomen järjestelmä saataisiin kuntoon.

Karin ja Ropposen (2024) tutkimus osoittaa, että sopivasti valituilla parametreilla Suomen split-järjestelmä voidaan saada vääristämättömäksi. Nykyjärjestelmän epäneutraalisuudet investointikannustinten sekä kulumiseen liittyvien verovähennysten osalta voidaan saada kohdalleen pelkillä parametrimuutoksilla. Tutkimus osoittaa myös sen, että listaamattomien yhtiöiden veroparametrien tulisi riippua muista veroparametreista. Siksi niiden tulisi myös seurata muun verotuksen muutoksia.[10]

Ratkaisun yksityiskohdista

Tutkimustulosten perusteella Suomen järjestelmän normaalituottoaste vaikuttaa melko korkealta. Tämä havainto on hyvin linjassa myös aiemman normaalituotosta käydyn keskustelun kanssa (esimerkiksi VM 2017, 2023 ja Kalin ym. 2019). Kovin korkea tuottoaste on ongelmallinen siksi, koska nettovarallisuuden kasvattamisen kautta saatava verohyöty voi ohjata tekemään sellaisia huonosti tuottavia investointeja, joita ei puhtaasti taloudellisin intressein muutoin tehtäisi. Järjestelmän ei tule ohjata tällaisten tehottomien investointien tekemiseen.

Tuottoasteen määrittämisessä keskeisessä roolissa on sen laskennassa käytetty riskillinen korkotaso.[11] Tämä riippuu keskeisellä tavalla järjestelmän epäsymmetrisyyksistä, jonka lisäksi sitä määrittävät osaltaan myös muut veroparametrit. Riskillisen korkotason voidaankin nähdä rakentuvan riskittömästä korosta ja sen lisäksi tulevasta riskipreemiosta. Normaalituottoasteen täsmällinen määrittäminen on näistä syistä melko mutkikasta. Kari ja Ropponen (2024) tulosten perusteella nykyinen 8 % vaikuttaa kuitenkin melko korkealta.

Se, kuinka suuri osuus listaamattoman yhtiön tuotoista verotetaan myös omistajatasolla, vaihtelee Suomen järjestelmässä maksetun osingon määrän mukaan.[12] Optimaalisessa järjestelmässä tämä ei vaihtelisi. Tämä tarkoittaa sitä, että euromääräiselle 150 000 €:n rajalle ei ole optimaalisessa järjestelmässä roolia.[13] Kari ja Ropponen

(2024) tulosten mukaan optimaalinen myös omistajatasolla verotettava osuus olisi nykyisten 25 prosentin ja 85 prosentin sijaan noin 40 prosentin luokkaa, eikä se riippuisi maksettavien osinkojen määrästä.

Tutkimuksen tuloksista kumpuaa siis kaksi keskeistä huomiota: 1) Suomen listaamattomien yhtiöiden verotuksen korjaaminen ei vaadi järjestelmän rakenteen muuttamista, vaan se onnistuu ilman rakennemuutoksia; 2) järjestelmän parametreja on aihetta pohtia.

3. Joitain huomioita

Mitä yhteisöverolla tavoitellaan?

Yhteisövero pyrkii verottamaan omistajan tuottoja. Parhaimmillaan omistajan tuottojen verotus tapahtuisi siten, että jokainen tulovirta jaettaisiin siihen liittyvien omistajien kesken omistuksien suhteessa. Tällaisessa järjestelmässä verotus olisi läpinäkyvää eikä yhteisöverotusta tarvittaisi lainkaan, vaan pääomatulovero onnistuisi suoraan verottamaan pääomatuloja. Tulovirtojen jaottelu ei kuitenkaan valitettavasti onnistu omistusrakenteiden mutkikkuuden vuoksi. Tästä syystä joudutaan turvautumaan yhteisöveroon, joka pyrkii toimimaan nk. proxynä omistajan pääomatuloverotukselle, eli yhteisövero pyrkii verottamaan pääomatuloa. Koska pääomatuloa ei onnistuta suoraan verottamaan toivotusti pääomatuloverolla, joudutaan turvautumaan vaihtoehtoiseen työkaluun, yhteisöveroon. Yhteisövero on siis tässä mielessä vaihtoehto pääomatuloverolle. Tämän lisäksi se myös täydentää pääomatuloveroa ja toimii lähdeveron kaltaisesti verottamalla pidätettyjä voittoja välittömästi.

Yhteisöveron roolin ymmärtäminen antaa mahdollisuuden ymmärtää myös sen, miksi on tärkeää onnistua huomioimaan yhtiötasolla maksettu vero pääomatuloverotuksessa. Muutoin tuotto tulee verotetuksi kahteen kertaan: ensin maksetaan yhteisövero ja sitten pääomatulovero, jota jo maksettu yhteisövero pyrkii sijaistamaan. Kahdenkertaisen verottamisen välttämisen on nähnyt tärkeäksi muun muassa arvostettu Mirrlees Review (2011), joka esittää jopa täyttä vähennysoikeutta normaalituottojen osalta, jotta vältetään kahdenkertainen verottaminen. Tutkimuksen Kari ja Ropponen (2024) tulosten perusteella listaamattomien yhtiöiden osinkoverotusta tulee omistajatasolla jatkossakin huojentaa, mutta veroa ei tulisi kuitenkaan tältä osin kokonaan poistaa.[14]

Mihin pääomatulon verotusta tulee verrata?

Suomessa on käytössä eriytetty tuloverojärjestelmä, joka pyrkii perustellusti verottamaan eri tavalla pääomaan liittyviä tuottoja kuin työhön liittyviä tuottoja. Listaamattomasta yhtiöstä pääoman korvauksena saatujen tulojen verotusta tulee tästä syystä verrata muuhun pääomatulojen verotukseen, esimerkiksi pankkitalletuksesta saatujen tuottojen verotukseen. Ei ansiotuloihin, koska niitä pyritään verottamaan eri tavalla kuin pääomatuloja.

Suomen järjestelmän kummallinen yksityiskohta

Suomen nykyisen listaamattomien yhtiöiden verojärjestelmän parametrivalintojen seurauksena riskillisen toiminnan kautta muodostuneita tuottoja verotetaan melko nurinkurisesti verrattuna riskittömään toimintaan. Listaamattoman yhtiön toiminnan tuotoista maksetaan ensin 20 % suuruinen yhteisövero, jonka jälkeen jäljelle jäävästä pääoman kautta muodostuneesta tuotosta lisäksi osinkoveroa osingon suuruuden mukaan. Tästä seuraa se, että listaamattoman yhtiön yhden euron lisätuotosta omistajalle maksetun korvauksen pääomatuloon liittyvä veroaste ylittää joissain tapauksissa 43 %.[15] Riskittömän pankkitalletuksen yhden euron tuotosta puolestaan maksetaan vähemmän (30 % tai 34 %).[16] Nurinkurisuuden sijaan riskittömän pankkitalletuksen tuoton verotaakan tulisi toimia ylärajana pääoman riskillisen toiminnan tuottojen verotaakalle. Riskillisen toiminnan tuottojen verottamiselle ankarammin kuin riskitöntä pankkitalletusta kun ei vaan ole uskottavia veropoliittisia perusteita.

Suomen split-järjestelmällä voi olla myös laajemmin haitallinen vaikutus investoida riskillisiin kohteisiin, koska järjestelmän synnyttämät investointikannusteet koskevat aineellista pääomaa, eivät talouskasvun kannalta tärkeitä aineettomia investointeja. Toisaalta split-järjestelmän parametrien korjaaminen Kari ja Ropponen (2024) tutkimuksessa esitetyllä tavalla parantaisi aineellisten ja aineettomien investointien verotuksen neutraalisuutta merkittävästi.[17]

Nettovarallisuuden inflatoinnista

Julkisuudessa on kritisoitu some-vaikuttajien yritysten nettovarallisuuksien kasvattamista holding-yhtiöiden kautta. Mahdollinen puuttuminen tähän hankaluuteen tulee tehdä korjaamalla nettovarallisuuden laskentaperiaatteita. Listaamattomien yhtiöiden split-järjestelmää ei sen sijaan tule tämän vuoksi muuttaa.

Reformin implementoinnista

Tutkimuksen Kari ja Ropponen (2024) esittämien parametrimuutosten kautta järjestelmä voitaisiin saada vääristämättömäksi. Pelkän listaamattomien yhtiöiden järjestelmän muuttamisella tapahtuisi kuitenkin kaksi asiaa: 1) järjestelmä muuttuisi vääristämättömäksi ja 2) verotuksen kokonaistaso muuttuisi. Jos verotus kiristyy muutoksen seurauksena, on syytä pohtia mitä veroa olisi luontevinta laskea, jottei reformin seurauksena tule eitoivottua lisätulemaa. Reformillahan ei ole pyrkimystä muuttaa julkisen sektorin kokoa. Sillä pyritään vain saavuttamaan neutraalisuus.

4. Lopuksi

Suomen listaamattomien yhtiöiden verojärjestelmän ongelma ei ole järjestelmän periaatteissa, järjestelmän parametreja sen sijaan on syytä pohtia. Jos kuitenkin esimerkiksi listautumiskynnys nähdään järjestelmän rakenteen näkökulmasta suurena hankaluutena, kiinnostavaa olisi esimerkiksi pohtia Norjan RRA-mallia, jossa tällaista kynnystä ei muodostu (katso Sørensen 2005, Lindhe ja Södersten 2012 ja Södersten 2020).[18] On syytä huomata, että Kari ja Ropponen (2024) tulosten täytäntöönpano pienentäisi myös listautumiskynnystä. Sekä se, että listautumiskynnys muodostuu nimenomaan listattujen yhtiöiden verotuksen kireyden vuoksi.

Suomen split-järjestelmää vastaavaa järjestelmää, jossa veropohjien jakaminen tehdään nettovarallisuuteen perustuen, ei ole käytössä muissa maissa.[19] Ruotsissa ja Norjassa on käytössä vastaava järjestelmä sillä erotuksella, että jako perustetaan osakkeiden ostohintaan, ei nettovarallisuuteen. Suomen split-järjestelmää on kuitenkin suositeltu esimerkiksi Ruotsiin heidän oman vastaavan järjestelmän sijasta (Selin 2021). Näin tuskin olisi, jos järjestelmäämme ei nähtäisi Ruotsin järjestelmää paremmaksi. Myös tuoreimmat tutkimustulokset näyttävät selkeästi Suomen split-järjestelmän perusrakenteen olevan kunnossa ja muutostarpeiden kohdistuvan yksinomaan pieniin parametriviilauksiin (Kari ja Ropponen 2024).

Lähteet

Hines Jr., James R. (1999): Lessons from Behavioral Responses to International Taxation, National Tax Journal 52(2): 305-322

Kalin, Salla, Seppo Kari, Ilpo Kauppinen, Kaisa Kotakorpi, Niku Määttänen, Olli Ropponen ja Tarmo Valkonen (2019): Verotuksen muutospaineet ja tulevaisuus, Valtioneuvoston selvitys- ja tutkimustoiminnan julkaisusarja 2019:35

Kari, Seppo and Hanna Karikallio (2007): Tax Treatment of Dividends and Capital Gains and the Dividend Decision under Dual Income Tax, International Tax and Public Finance 14: 427-456

Kari, Seppo and Olli Ropponen (2024): Designing Net Asset-Based Income-Splitting Rules under Dual Income Tax, Nordic Tax Journal 2024: 1-19

Kleinbard, Edward D. (2010): An American Dual Income Tax: Nordic Precedents, Northwestern Journal of Law & Social Policy 5: 41-86

Lindhe, Tobias and Jan Södersten (2012): The Norwegian shareholder tax reconsidered. International Tax and Public Finance 19: 424-441

Matheson, Thornton and Pall Kollbeins (2012): Allocating Business Income between Capital and Labor under a Dual Income Tax: The Case of Iceland, IMF Working Paper 12/263

Mirrlees Review (2011): Tax By Design: The Mirrlees Review, Oxford University Press, Institute for Fiscal Studies, Mirrlees, James (ed.)

Nielsen, Søren Bo and Peter Birch Sørensen (1997): On the optimality of the Nordic system of dual income taxation 63: 311-329

Ropponen, Olli (2024): Suomen listaamattomien yhtiöiden verojärjestelmän rakenne kohdallaan yksityiskohtia olisi aihetta pohtia, Etla Muistio 139

Selin, Håkan (2021): The Swedish Dual Income Tax System and the Splitting Rules: Yesterday, Today, and in the Future, SNS Research Report 2021.09.08

Selin, Håkan (2024): Taxing Dividends in a Dual Income Tax System – The Nordic Experience with the Income Splitting Rules, Nordic Tax Journal 2024: 1-12

Simons, Henry C. (1938): Personal Income Taxation, Economic Journal 48(192): 719-721

Södersten, Jan (2020): Why the Norwegian shareholder income tax is neutral. International Tax and Public Finance 27: 32–37

Sørensen, Peter Birch (2005): Neutral taxation of shareholder income. International Tax and Public Finance 12: 777-801

Spengel, Christoph and Wolfgang Wiegard (2004): Dual Income Tax: A Pragmatic Tax Reform Alternative for Germany, CESifo DICE Report 2(3): 15-22

VM (2017): Yritysverotuksen asiantuntijatyöryhmän raportti, Valtiovarainministeriön julkaisu – 12/2017

VM (2023): Verokartoitus 2023, Valtiovarainministeriön julkaisuja – 2023:15

---

[1] Matalahkolla pääomatulojen verokannalla pyritään myös lieventämään ongelmia, jotka aiheutuvat verotuksen kohdistumisesta nimelliseen pääomatuloon. Nimellistulon verottaminen tarkoittaa sitä, että veroa maksetaan reaalisen tuoton lisäksi myös inflaatiokomponentista. Tämä johtaa siihen, että pääomatulon efektiivinen veroaste on yleensä selvästi korkeampi kuin nimellinen veroaste. Matalalla nimellisellä veroasteella voidaan pienentää inflaation vaikutusta verotuksen efektiiviseen tasoon (katso esimerkiksi Nielsen & Sørensen, 1997).

[2] Verotuksen optimaalisen tason ja veropohjan liikkuvuuden yhteys on tunnettu jo pitkään, samoin ulkomaisten investointien reaktiot verotukseen. Katso esimerkiksi Simons (1938), Hines Jr. (1999) ja Mirrlees Review (2011).

[3] Katso Kleinbard (2010) sekä Spengel & Wiegard (2004).

[4] Huomaa, että Suomen split-järjestelmä ei estä sellaista tulonmuuntoa, jossa tuloa muunnetaan ansiotuloksi. Tällainen kannustin muodostuu (matalilla) tulotasoilla, joilla ansiotuloverotus on pääomatuloverotusta kevyempää.

[5] Nettovarallisuuden sijaan Ruotsissa ja Norjassa tulojen jakamiseen osiinsa on käytetty osakkeiden ostohintaa.

[6] Esimerkiksi Islannissa listaamattoman yhtiön tulot jaetaan mekaanisesti ansiotuloksi ja loppu katsotaan pääomatuloksi (*normal wage model*, Suomessa *normal return model*; Matheson & Kollbeins, 2012; Selin, 2024).

[7] Esimerkiksi Norjan RRA-mallista, katso Sørensen (2005), Lindhe & Södersten (2012) ja Södersten (2020).

[8] Katso esimerkiksi Kari & Karikallio (2007).

[9] Tai ainakin rahoitusmarkkinoilta saatavaa vaihtoehtoistuottoa vähäisemmän tuottavuuden kohteisiin.

[10] Katso tarkemmin Kari & Ropponen (2024).

[11] Tässä yhteydessä kyse on nimenomaan riskillisestä korosta, jolla huomioidaan puutteita järjestelmän epäsymmetrisyyksissä, kuten tappiontasauksessa. Suomen järjestelmän yhtenä epäsymmetrisyytenä mainittakoon se, että aiempina vuosina hyödyntämättä jääneitä huojennuksia ei voi hyödyntää myöhemmin. Tämä vääristää valintoja ajallisesti. Lisäksi on myös syytä pitää mielessä, että lainan riskillinen korko riippuu investoinnin riskipitoisuudesta, joka puolestaan vaihtelee niin yritysten kuin projektien välillä.

[12] Osuus on 25 % enintään 150 000 euron osingoille ja 85 % tämän eurorajan ylittävältä osalta.

[13] Optimaalisten parametrivalintojen jälkeen raja ei toki muuta mitään, koska silloin tulee omistajatasolla verotettavaksi sama osuus rajan ylä- ja alapuolella. Muussa tapauksessa raja kuitenkin vääristää valintoja.

[14] On myös syytä huomata, että vähennys voidaan tehdä yritystasolla tai henkilötasolla.

[15] Tuottoihin, joihin liittyvät osingot ylittävät 150 000 euroa, maksetaan yhteisöveron (20 %) lisäksi sen jälkeen jäljelle jäävän osan 85 %:sta pääomatuloveroa (34 %), yhteensä yli 43 % (0,2 + 0,8*0,85*0,34 = 0,4312).

[16] Huomaa, että pankkitalletuksen korko ja yrityksen toiminnan tuottojen pääomalle laskettava osuus ovat molemmat korvausta pääomalle, joten niitä tulee verrata keskenään. Sen sijaan pääomatuloveroa ja ansiotuloveroa ei tule vertailla keskenään, koska juuri ne eriytetty ansiotuloverojärjestelmä pyrkii saamaan (perustellusti) erilleen.
[17] Sopivilla parametrivalinnoilla voitaisiin periaatteessa saavuttaa täysikin neutraalisuus, mikä seuraisi, jos myös t&k-investoinnit nauttisivat edullisesta verokohtelusta. Nykyjärjestelmässä t&k-henkilöstömenot kuitenkin vähennetään juoksevina kuluina sen sijaan, että ne aktivoitaisiin taseeseen ja vähennettäisiin vuotuisin poistoin.
[18] RRA-mallissa listautumiskynnystä ei muodostu, koska malli ei rajaudu ainoastaan harvain omisteisiin yhtiöihin.
[19] Muilta osin vastaaviin keskeisiin periaatteisiin nojaavia järjestelmiä sen sijaan on.